

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Piotr Grenda
Protokolant:	stażysta Maria Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2023 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa O. M. i T. M.

przeciwko Bankowi (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G.

o ustalenie i zapłatę

ustala, że umowa kredytu nr (...) z dnia 20 listopada 2007 roku zawarta pomiędzy powodami a poprzednikiem prawnym pozwanego jest nieważna;

zasądza od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 196.755,25 zł (sto dziewięćdziesiąt sześć tysięcy siedemset pięćdziesiąt pięć 25/100 złotych) oraz kwotę 64.397,04 CHF (sześćdziesiąt cztery tysiące trzysta dziewięćdziesiąt siedem 04/100 franki szwajcarskie) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tych kwot od dnia 9 maja 2023 roku do dnia zapłaty;

oddala powództwo w pozostałej części;

zasądza od pozwanego na rzecz powodów koszty procesu w całości pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXVIII C 13689/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 września 2021 r., O. M. i T. M. wnieśli o zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie in solidium) na rzecz powodów kwoty 196.755,25 zł oraz 64.397,04 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, na którą składają się: 90.999,84 zł oraz 57.825,72 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci spłaty rat kapitałowych, 90.004,48 zł oraz 5.745,05 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci rat odsetkowych, 2,15 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci spłaty odsetek karnych, 3.273,93 zł oraz 824,12 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci innych kosztów związanych z umową kredytu, 4.377 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci opłaty manipulacyjnej oraz o ustalenie, że umowa kredytu nr (...) z dnia 22 listopada 2007 r. zawarta pomiędzy powodami, a (...) Bank S.A. z siedzibą w G. (poprzednikiem prawnym Bank (...) S.A. z siedzibą w G.) jest nieważna. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie na rzecz powodów od pozwanego solidarnie (ewentualnie in solidium) kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powodowie wskazali, że umowa kredytu jest sprzeczna z ustawą Prawo bankowe, z art. 353¹ k.c. oraz z zasadami współżycia społecznego. W ocenie powodów, przedmiotowa umowa zawiera postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c., dotyczące klauzuli indeksującej odwołującej się do kursu kupna/sprzedaży waluty według tabeli kursów obowiązującej u pozwanego. Powodowie podkreślili, że postanowienia umowne nie zostały przez strony indywidualnie uzgodnione. Zdaniem powodów, ww. umowa jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy powodów. Powodowie wskazali, że posiadają interes prawny w ustaleniu nieważności i status konsumentów w rozumieniu art. 22¹ k.c. (pozew k. 3-30v).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądającego te odsetki do dnia zapłaty. Pozwany zakwestionował roszczenie strony powodowej co do zasady i co do wysokości. W ocenie pozwanego powództwo jest bezzasadne. Pozwany zaprzeczył, aby kwestionowane przez powodów postanowienia umowy były abuzywne. Pozwany wskazał, że powodowie nie posiadają interesu prawnego w roszczeniu o ustalenie. (odpowiedź na pozew k. 87-131).

Na rozprawie w dniu 8 maja 2023 r. powodowie oświadczyli, że: zapoznali się z treścią doręzonego im przez Sąd pouczenia o skutkach stwierdzenia abuzywności niektórych postanowień umowy oraz skutkach ustalenia nieważności umowy, rozumieją treść tego pouczenia oraz, chcąc skorzystać z ochrony konsumenckiej, odmawiają potwierdzenia zawartych w umowie abuzywnych klauzul przeliczeniowych i chcą uznania umowy kredytowej za nieważną w całości (protokół rozprawy k. 398, płyta k. 400).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5 listopada 2007 r. powodowie złożyli do (...) Banku S.A. wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego w kwocie 477.593 zł na zakup mieszkania z rynku pierwotnego. (wniosek k. 142-143).

Powodowie podpisali oświadczenia, że przedstawiono im ofertę kredytu hipotecznego w złotych polskich oraz, że wybrali kredyt w walucie obcej po udzieleniu im informacji o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej (oświadczenia k. 145, k. 146).

W dniu 22 listopada 2007 r. powodowie zawarli z (...) Bank S.A. (obecnie: Bank (...) S.A. z siedzibą w G.) umowę kredytu nr (...). Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 558.000,76 zł, indeksowanego kursem CHF. Kredyt został udzielony w celu pokrycia części ceny budowy lokalu mieszkalnego, opisanego w § 3 ust. 1 (§ 1 ust. 1 i 2 Umowy).

W § 7 ust. 1 umowy wskazano, że z zastrzeżeniem § 18 ust. 3 umowy wypłata każdej transzy kredytu nastąpi jednorazowo w terminie nie dłuższym niż 5 dni roboczych, po spełnieniu warunków określonych w § 4 umowy i otrzymaniu przez bank wniosku o wypłatę z zastrzeżeniem, że jeżeli umowa zostanie zawarta poza lokalem przedsiębiorstwa banku, wypłata nastąpi nie wcześniej niż po upływie 10 dni od jej zawarcia. Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust. 2).

Zgodnie z § 10 ust. 6 umowy, rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę, będzie następować z datą wpływu środków do banku, według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do banku.

W myśl § 10 ust. 7 umowy, wysokość raty ulegała zmianie wyłącznie w przypadku zmiany oprocentowania zgodnie z treścią § 8 umowy oraz w sytuacji opisanej w § ust. 10. Na wniosek kredytobiorcy w przypadku dokonania nadpłaty kredytu bank mógł zmienić wysokość raty kredytu. Za dokonanie powyższej zmiany bank pobierał opłatę

w wysokości określonej w obowiązującej Tabeli prowizji i opłat bankowych dla kredytów hipotecznych z tytułu wykonania koniecznych operacji księgowych.

W przypadku zmiany oprocentowania, kredytobiorca oraz jeżeli było ustanowione poręczenie, także poręczyciel, otrzymywał aktualny harmonogram spłat kredytu zgodnie z ust. 2 lit d), co stanowiło zmianę w zakresie wysokości spłat (§ 10 ust. 8 umowy). Stosownie do § 10 ust. 11 umowy, na wniosek kredytobiorcy bank, mógł dokonać zmiany waluty, do której był indeksowany kredyt. Za powyższą zmianę kredytobiorca nie ponosił opłat bankowych dla kredytów hipotecznych. Wszelkie inne opłaty związane ze zmianą waluty, do której był indeksowany kredyt, w szczególności opłaty sądowe ponosił kredytobiorca.

Zgodnie z § 17 umowy, do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane były odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązującego w dniu dokonania transakcji. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży. Natomiast do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym, skorygowane o marżę kupna sprzedaży (...) Bank S.A. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku określone są przez bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. (umowa kredytu nr (...) z załącznikami k. 34-41).

W okresie od dnia 28 grudnia 2007 r. do dnia 7 września 2021 r. powodowie uiszcili na rzecz pozwanego Banku w wykonaniu postanowień ww. umowy kredytu kwoty 196.755,25 zł, w tym kwotę 181.004,32 zł tytułem rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych w walucie PLN, kwotę 3.273,93 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci innych kosztów związanych z umową kredytu, kwotę 4.377 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci opłaty manipulacyjnej oraz kwotę 64.397,04 CHF, w tym kwotę 63.570,77 CHF tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych w walucie CHF, kwotę 2,15 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci spłaty odsetek karnych, kwotę 824,12 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego w postaci innych kosztów związanych z umową kredytu. (zaświadczenie k. 43-49).

W aneksie z dnia 22 czerwca 2014 r. strony postanowiły dokonać zmiany określonego w umowie sposobu spłaty w ten sposób, że spłata kredytu może być dokonywana w złotych polskich lub w walucie, do której indeksowany jest kredyt. (aneks k. 152-153).

Powodowie są w związku małżeńskim, w którym panuje ustrój wspólności majątkowej. Powodowie zaciągnęli ww. kredyt na zakup mieszkania. Powodowie udali się bezpośrednio do banku. Powodowie dostarczyli potrzebne dokumenty i została wyliczona ich zdolność kredytowa. Powodów poinformowano, że ich zdolność kredytowa została obniżona. Powód miał wcześniej zaciągnięty kredyt w walucie EUR. Kredyt ten został zaciągnięty również w pozwanym banku i został spłacony. Powodowie nie negocjowali umowy. Powodom nie zaoferowano kredytu w walucie PLN. Rozmawiano, że kredyt w walucie PLN jest droższy, a zdolność kredytowa wyższa. Przy kredycie w walucie CHF zdolność kredytowa mogła być niższa. Powodom nie przedstawiano historycznego kursu waluty CHF. Powodów nie poinformowano, w jaki sposób bank zabezpiecza się przed kursem walutowym. Powodowie nie prowadzili działalności gospodarczej. (przesłuchanie powodów w charakterze stron k. 397-398v, płyta k. 400).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim na podstawie dowodów z powołanych wyżej dokumentów, uznając te dowody za wiarygodne. Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd oparł się także na dowodzie z przesłuchania stron, uznając ten dowód za wiarygodny. Czyniąc ustalenia faktyczne, Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Sąd nie poczynił ustaleń faktycznych w oparciu o pozostałe, niewymienione w treści stanu faktycznego dokumenty, uznając, że ich treść pozostaje nieistotna dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.).

Sąd uznał także za nieprzydatne do rozstrzygnięcia sprawy zeznania świadków M. G. (k. 396v-397) i O. S. (k. 398-398v). Pierwszy z ww. świadków zeznał, że nie pamięta powodów ani okoliczności zawierania umowy. Świadek O. S. zeznał, że był osobą która wyłącznie podpisywała umowę. Prawdopodobnie mógł nie mieć styczności z powodami podczas procesu zawierania umowy. Z punktu widzenia oceny umowy banku zawartej z konsumentem nie ma natomiast znaczenia praktyka bankowa i obowiązujące u pozwanego procedury - tylko takie zaś okoliczności były objęte sformułowanymi przez pozwanego tezami dowodowymi dla ww. świadków. Umowa kredytu została zawarta na zasadzie adhezyjnej - treść umowy została przedstawiona, czy wręcz narzucona powodowi przez pozwanego.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pominął wnioski dowodowe pozwanego o dopuszczenie dowodów z opinii prawnych oraz opinii biegłych sądowych. (protokół rozprawy k. 396v). W ocenie Sądu przedmiotowe wnioski miały wykazać fakty nieistotne dla finalnego rozstrzygnięcia sporu w niniejszej sprawie, ze względu na uwzględnienie roszczenia głównego powodów o ustalenie nieważności umowy kredytu oraz o zwrot nienależnie pobranych świadczeń, których wysokość została wykazana przez stronę powodową poprzez przedłożone dowody z dokumentów.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie, z wyjątkiem części roszczenia odsetkowego.

Do analizowanej Umowy mają zastosowanie przepisy ustawy Prawo bankowe. Zgodnie zaś z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz.U z 2002 roku, Nr 72, poz. 665, t.j. z późn. zm.) (dalej też jako „UPrB”) – w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia spornej Umowy - przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Stosownie do art. 69 ust. 2 cytowanej ustawy umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Z powyższego wynika, że umowa kredytu jest umową nazwaną, dwustronnie zobowiązującą. Na jej podstawie bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji drugiej strony -kredytobiorcy - kwotę środków pieniężnych (kwotę kredytu), a kredytobiorca zobowiązuje się zwrócić kwotę wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami. Uprawnienie kredytobiorcy polega na tym, że może domagać się od banku wypłaty kredytu a obowiązek polega na tym, że ma zwrócić wypłaconą mu kwotę wraz z odsetkami. Umowa kredytu jest umową odpłatną, gdyż na kredytobiorcę nakłada obowiązek zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku. Ponadto jest to umowa konsensualna, czyli dochodzi do skutku w wyniku samego uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być także określone zasady spłaty sumy kredytu.

Należy wskazać, że sporna Umowa o kredyt hipoteczny została zawarta przed zmianą ustawy Prawo bankowe, dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku (Dz.U. z 2011 roku, Nr 165, poz. 984), na mocy której dodano art. 69 ust. 2 pkt 4a UPrB, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa kredytu powinna zawierać szczegółowe zasady określenia sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo - odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Ustawa ta wprowadziła

także uregulowanie, zawarte w art. 69 ust. 3 zdanie 1 UPrB, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo – odsetkowych bezpośrednio w tej walucie oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie.

Powyższe nie stanowi ustawowej definicji kredytu indeksowanego lub denominowanego. Przyjmuje się jednak, że kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej to kredyt udzielony w złotych polskich, którego kwota jest odnoszona do waluty obcej. Kredyt taki jest kredytem złotowym, z tym, że na skutek denominacji lub indeksacji, saldo kredytu wyrażane jest w walucie obcej, do której kredyt został denominowany lub indeksowany. Kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kredytu bądź w walucie, do której kredyt został denominowany lub indeksowany bądź w walucie polskiej, po przeliczeniu raty wyrażonej w walucie. Wypłata kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej następuje w złotych polskich, zaś operacja z walutą obcą dokonywana jest jedynie „na papierze” dla celów księgowych, do faktycznego przekazania wartości dewizowych nie dochodzi. Do faktycznego obrotu dewizowego dochodzi dopiero wówczas, gdy strony uzgodnią, że spłata kredytu przez kredytobiorcę następować będzie w walucie, do której kredyt indeksowano lub denominowano.

Mając powyższe na uwadze dokonać należy rozróżnienia pomiędzy kredytem indeksowanym do waluty obcej a kredytem czysto walutowym. W przeciwieństwie do kredytu indeksowanego, kredyt walutowy to kredyt udzielony w innej niż PLN walucie, a zatem również w tej walucie wypłacany i spłacany.

Przedmiotowa Umowa kredytu w § 1 ust. 1 przewidywała, że Bank udziela Kredytobiorcy kredytu w kwocie 558.000,76 zł, indeksowanego do CHF. Zgodnie ze zdaniem trzecim § 1 ust. 1 Umowy w dniu wypłaty saldo wyrażone było w walucie, do której indeksowany był kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany był kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A, opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe miało być przeliczane dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany był kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17. Stosownie natomiast do § 10 ust. 6 Umowy rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez Kredytobiorcę miało następować z datą wpływu środków do Banku, według kursu sprzedaży waluty, do której był indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującej w dniu wpływu środków do Banku.

Zgodnie zatem z postanowieniami przedmiotowej Umowy, kredyt był wypłacony w złotych polskich, indeksowany kursem innej waluty - CHF. Natomiast z walutą CHF powiązana była inna stopa referencyjna niż dla PLN, tj. nie WIBOR, lecz LIBOR. Kwota wypłacona kredytobiorcom w PLN zgodnie z Umową w dniu wypłaty kredytu miała być przeliczona na CHF według kursu kupna CHF, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującej w dniu wypłaty. Natomiast rozliczenie każdej wpłaty miało następować w oparciu o kurs sprzedaży CHF, podany w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A, obowiązującej w dniu wpływu środków do Banku.

Z powyższego wynika zatem, iż najpierw miała być wypłacona kwota w PLN i ta kwota następnie miała być przeliczona zgodnie z kursem CHF, a nie odwrotnie. Świadczy to o tym, że przedmiotowy kredyt nie był kredytem walutowym.

Na PLN jako na walutę kredytu wskazuje także waluta zabezpieczeń ustanowionych w Umowie. Zgodnie z § 12 ust. 1 Umowy na nieruchomości będącej przedmiotem kredytowania ustanowiona miała być na rzecz Banku hipoteka kaucyjna w złotych polskich do kwoty stanowiącej 170% kwoty kredytu określonej w § 1 ust. 1. Zgodnie z art. 68 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2001 roku, Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.) - w brzmieniu obowiązującym na datę zawarcia analizowanej Umowy - hipoteka zabezpiecza jedynie wierzytelności pieniężne i może być wyrażona tylko w oznaczonej sumie pieniężnej. Jeżeli wierzytelność zgodnie z prawem została wyrażona w innym pieniądzu niż pieniądz polski, hipotekę wyraża się w tym innym pieniądzu. Gdyby zatem wierzytelność – czyli kredyt – była wyrażona w CHF, również hipoteka powinna zostać wyrażona w CHF.

Podkreślić należy, iż zastosowany w Umowie mechanizm indeksacji nie zmieniał kwoty i waluty kredytu, wyrażonej w PLN. Stanowił on jedynie klauzulę przeliczeniową, mocą której strony ustaliły, że zobowiązanie wyrażone w walucie polskiej w dniu uruchomienia kredytu, a zatem z chwilą wykonania zobowiązania banku do wypłaty kredytu (co nastąpić miało w PLN), miało zostać przeliczone na walutę obcą – na CHF, natomiast kredytobiorca zobowiązany był do dokonania spłaty kredytu, przy czym wysokość rat, uiszczanych w PLN, obliczona miała być według kursu sprzedaży CHF.

Zgodnie z jednolitą linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, przed wejściem w życie ww. ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku (tzw. „ustawy antyspreadowej”) dopuszczalne było na zasadzie swobody umów zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 25.03.2011 r., IV CSK 377/10; z 29.04.2015 r., V CSK 445/14; z 22.01.2016 r., I CSK 1049/14; z 27.02.2019 r., II CSK 19/18 oraz z 11.12.2019 r., V CSK 382/18). Argumentem przemawiającym za dopuszczalnością zawierania umów o kredyt indeksowany do waluty obcej przed wejściem w życie ww. ustawy nowelizującej było właśnie wprowadzenie do ustawy Prawo bankowe przepisu dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty innej niż polska. Racjonalny ustawodawca nie wprowadziłby bowiem do porządku prawnego umowy, co do której zachodzą przesłanki do stwierdzenia jej nieważności.

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej, przewidującego spread walutowy, mieściła się zatem w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiła jej możliwy wariant. Samo wprowadzenie do Umowy postanowienia przewidującego mechanizm indeksacji – z wyżej wskazanych już względów – nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 i 2 UPrB, gdyż nie naruszało zasady swobody umów, wyrażonej w art. 353¹ k.c.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione, nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jedynie postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., zamieszczona w umowie klauzula abuzywna nie wiąże konsumenta, a strony są związane umową w pozostałym zakresie.

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie zostały spełnione wszystkie ww. przesłanki określone w powołanym przepisie, pozwalające uznać postanowienia łączącej strony Umowy dotyczące mechanizmu indeksacji, odsyłającego do Tabeli kursów banku - tj. § 1 ust. 1, § 10 ust. 6 i § 17 Umowy - za klauzule abuzywne.

Z dowodów zgromadzonych w sprawie jednoznacznie wynika, że powodowie zawarli przedmiotową umowę o kredyt jako konsumenci (art. 22¹ k.c.), zaś pozwany Bank zawarł ją w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie czynności bankowych (art. 43¹ k.c.).

W niniejszej sprawie zostało wykazane, że przedmiotowa umowa kredytu na cele mieszkaniowe została zawarta, a środki z niej uzyskane - wykorzystane na zakup mieszkania.

Na podstawie postanowień § 1 ust. 1, § 10 ust. 6, § 17 ust. 2-5 Umowy kredytobiorca nie mógł ustalić, jakimi kryteriami bank kierował się, ustalając kursy waluty w tabeli kursowej. O ile pierwszy wskaźnik brany pod uwagę przy ustalaniu kursów waluty – tj. średnie kursy złotego do CHF ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP – był obiektywny, bo niezależny od decyzji banku, o tyle przy użyciu drugiego wskaźnika, tj. marży kupna i marży sprzedaży, bank mógł w sposób dowolny i nieograniczony ustalać kursy waluty w tworzonych przez siebie tabelach kursowych. W Umowie nie wskazano, ile wynosi marża kupna i marża sprzedaży. Z Umowy nie wynikało także, aby była ona stała w całym okresie kredytowania. Skoro wyłącznie bank mógł przez określenie wysokości marży kupna i marży sprzedaży wpływać na wysokość kursu waluty, będącego podstawą przeliczeń, to zasady ich ustalania powinny być określone w sposób obiektywny, przejrzysty i weryfikowalny dla drugiej strony umowy – kredytobiorcy. Natomiast

w przedmiotowej Umowie w ogóle nie wskazano zasad, którymi bank miałby kierować się, ustalając wysokość marży kupna i marży sprzedaży, będących podstawą ustalania kursów walut w tabelach kursowych banku. Nie wskazano w niej w szczególności, czy istnieje jakaś górna granica tych wartości. Na podstawie postanowień umownych konsument nie mógł sam zweryfikować, czy kursy waluty ustalone zostały zgodnie z zasadami określonymi przez bank, skoro bank nie wskazał kryteriów ustalania wysokości marży kupna i marży sprzedaży. Przez brak określenia tych kryteriów bank mógł ustalać kursy walut dowolnie i bez ograniczeń. Takie ukształtowanie postanowień umownych oznaczało zatem, iż wyłącznie jednej stronie umowy przyznano nieograniczone uprawnienie do określenia wysokości kursów waluty, na podstawie których ustalone miało być zarówno saldo kredytu jak i wysokość rat. Prowadziło to z kolei do tego, że na etapie wykonywania umowy, to wyłącznie jedna strona umowy poprzez określenie kursu kupna i kursu sprzedaży walut w tabeli kursów kupna/sprzedaży mogła w sposób nieograniczony i dowolny dokonać zmiany wysokości świadczenia drugiej strony (zarówno przy wypłacie kredytu jak i przy spłacie rat kredytu).

Na marginesie dodać należy, iż okoliczność, czy oraz w jakim zakresie pozwany bank korzystał z możliwości dowolnej modyfikacji stosunku zobowiązaniowego poprzez określenie kwoty świadczenia, czy też stosowany przez niego kurs był kursem rynkowym, nie ma znaczenia, gdyż istotna jest okoliczność, iż w przedmiotowej Umowie bankowi w ogóle zapewniono taką możliwość.

W ocenie Sądu, eliminacja ww. abuzyjnych postanowień umowy odsyłających do – tworzonych jednostronnie przez bank – tabel kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. prowadzi do upadku całego mechanizmu indeksacji, gdyż bez tego odesłania nie byłoby możliwe ustalenie wysokości świadczeń stron Umowy. Przy czym podkreślenia wymaga, iż postanowienia dotyczące marży kupna i marży sprzedaży, zawarte zostały w § 17 Umowy, a więc nie stanowiły postanowień odrębnych od przedmiotowej Umowy. Ponadto postanowienia dotyczące odesłania do tabel kursów banku i sposobu tworzenia tych tabel należało traktować jako całość tak jak zostały one sformułowane w Umowie.

W ocenie Sądu, sprzeczny z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c., stosowanym z uwzględnieniem art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, byłby zabieg określany jako „redukcja utrzymująca skuteczność” polegający na przyjęciu, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są tylko fragmenty postanowień zawartych w § 17 umowy, tj. „minus marża kupna” (§ 17 ust. 2), „plus marża sprzedaży” (§ 17 ust. 3), „skorygowane o marże kupna sprzedaży (...) Banku S.A.” (§ 17 ust. 4), w efekcie czego postanowienia umowy odsyłałyby wyłącznie do tabeli kursów średnich NBP. Mianowicie wspomniane przepisy nie pozwalają na uznanie za niedozwolone postanowienie umowne tylko części postanowienia umownego, przez co jego usunięcie skutkuje zmianą treści postanowienia umowy. W szczególności należy podkreślić, że Trybunał Sprawiedliwości w wyroku dotyczącym umowy o tożsamej treści stwierdził, że „Jedynie gdyby element klauzuli indeksacyjnej rozpatrywanego w postępowaniu głównym kredytu hipotecznego dotyczący marży Banku (...) stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłyby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć” (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...), pkt 71). Tymczasem fragmenty postanowień umownych określające marże kupna/sprzedaży nie mogą stanowić zobowiązań umownych odrębnych od innych postanowień umownych. Mianowicie marża dodawana/odejmowana od kursu średniego NBP ze swojej istoty nie posiada samoistnego bytu – stanowi jeden z komponentów bankowego kursu waluty obcej. Wobec tego nie jest możliwe uznanie za niedozwolone postanowienie umowne „samej marży”, ponieważ stanowi ona tylko część postanowienia umownego, określającego kurs waluty stosowany przez bank. Wobec tego nie jest możliwe usunięcie z postanowień zawartych w § 17 umowy tylko odesłań do marży banku i pozostawienie kursu średniego NBP, ponieważ stanowiłoby to niedopuszczalną ingerencję w treść umowy.

Wobec powyższego Sąd uznał za niedozwolone postanowienia umowne wszystkie klauzule przeliczeniowe w całości, a nie tylko ich część odnoszącą się do marży banku. Z podanych przyczyn Sąd nie podziela stanowiska zajętego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1.06.2022 r. (sygn. akt II CSKP 364/22), zgodnie z którym „postanowienie umowne dotyczące marży banku w

odniesieniu do ustalania kursu franka szwajcarskiego ma charakter samodzielny, co pozwala na eliminację jedynie elementu odnoszącego się do modyfikacji średniego kursu NBP marżą banku.”

Należy w końcu zwrócić uwagę, że powodowie wprost wskazali, że zgadzają się na uznanie umowy kredytu za nieważną i nie zgadza się na utrzymanie jej w mocy, w tym także nie zgadzają się na utrzymanie umowy w mocy z modyfikacją polegającą tylko na usunięciu marży banku z treści § 17 umowy.

Nie budziło również wątpliwości, że postanowienia przedmiotowej Umowy, dotyczące indeksacji, nie były uzgadniane z powodami indywidualnie przed zawarciem Umowy. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). Przy czym należy podkreślić, że wzorce są to klauzule, opracowane przed zawarciem umowy i wprowadzane do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść. Są one zwykle opracowywane w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i w sposób jednolity określają one treść przyszłych umów, stąd strona która wyraziła zgodę na stosowanie wzorca nie może zmieniać jego treści według swojej woli. Ciężar dowodu, że dane postanowienie umowne zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Natomiast strona pozwana w niniejszej sprawie nie wykazała, aby powodowie mieli jakikolwiek wpływ na postanowienia umowne dotyczące indeksacji.

Samo zaakceptowanie przez powodów kwestionowanych postanowień poprzez podpisanie przedmiotowej Umowy - obejmującej także § 11 Umowy, w którym wskazano, że Kredytobiorca oświadcza, że postanowienia tej Umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione - nie oznacza, że postanowienia te rzeczywiście zostały z powodami indywidualnie uzgodnione bądź, że mieli oni realny wpływ na ich treść.

Kolejno wskazać należy, iż sporne postanowienia stanowią główny przedmiot umowy (por. m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 11 grudnia 2019 roku w sprawie V CSK 382/18 i w wyroku z 04 kwietnia 2019 roku w sprawie III CSK 159/15 oraz Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 14 marca 2019 roku w sprawie D. C-118/17 i w wyroku z 12 lutego 2014 roku w sprawie K. C.-26/13 oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 26 sierpnia 2020 roku, w sprawie VI ACa 801/19). W związku z tym ustalić należało, czy sformułowane zostały one w sposób jednoznaczny. W ocenie Sądu, postanowienia te nie spełniają tego kryterium. Na podstawie kwestionowanych postanowień umownych nie było bowiem możliwe precyzyjne określenie kwoty kredytu w CHF oraz kwoty spłaty w CHF bez odniesienia do Tabeli kursów, tworzonej jednostronnie przez bank. Przy czym – o czym była już mowa wyżej – kryteria, w oparciu o które bank ustalał kursy walut, nie zostały określone w jednoznaczny i weryfikowalny sposób ani też nie wskazano żadnych kryteriów co do górnej granicy kursów ustalanych jednostronnie przez bank.

W ww. wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako „TSUE”) w sprawie C-26/13 wskazano, że ocena tego, czy warunek umowny został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinna uwzględniać wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności informacje udzielone konsumentowi przy zawarciu umowy oraz nie powinna ograniczać się do aspektów ściśle formalnych i językowych, a uwzględniać również konsekwencje ekonomiczne zastosowania warunku i jego ewentualny stosunek do pozostałych warunków umownych.

Mając powyższe na uwadze rozważyć należało także, czy informacje udzielone powodom przez poprzednika prawnego pozwanego banku były wystarczające do podjęcia przez nich świadomej i rozważnej decyzji.

Zgodnie z wyrokiem TSUE z dnia 20 września 2018 roku w sprawie C-51/17 warunki umowy powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, co zobowiązuje instytucje finansowe do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Wymóg ten oznacza zatem, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta. Ponadto w wyroku w sprawie C-609/16, wydanym w dniu 10 czerwca 2021 r., TSUE potwierdził wyrażane już we wcześniejszych wyrokach stanowisko, że wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawężać do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Ponieważ ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że

konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażania warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem, a więc wymóg przejrzystości ustanowiony w tej dyrektywie, musi podlegać wykładni rozszerzającej (wyrok z dnia 03 marca 2020 roku w sprawie C#125/18).

Wskazać należy, za Sądem Apelacyjnym w Warszawie (wyrok z 26.08.2020 r., w sprawie VI ACa 801/19), że świadomość ryzyka kursowego to taki stan, w którym kredytobiorca w chwili zawierania umowy kredytu ma wiedzę, jak kształtowałoby się jego zadłużenie oraz koszty obsługi spłaty kredytu w przypadku silnej deprecjacji złotówki względem danej waluty obcej, z której kursem dany kredyt został powiązany, ale w oparciu o treść umowy kredytu, która ma zostać zawarta, a nie przez bliżej niedookreślone symulacje, które mogą być powiązane z jej treścią.

Natomiast z dowodów zgromadzonych w niniejszej sprawie nie wynika, aby poprzednik prawny strony pozwanej sprostał powyższemu obowiązkowi. Nie wynika z nich bowiem, aby bank przed zawarciem przedmiotowej Umowy, wykonując ciężący na nim obowiązek informacyjny, przedstawił w rzetelny sposób informację o tym, że mogą wystąpić znaczne wahania kursu waluty indeksacji, co może mieć znaczący wpływ na wysokość raty kredytowej. Nie przedstawiono w szczególności powodom – którzy nie uzyskiwali dochodów w walucie, do której kredyt indeksowano – symulacji rat kredytowych przy założeniu znacznego wzrostu kursu CHF. Nie przedstawiono im także – znanych przecież przez bank – wahań kursu CHF z ostatnich kilku lat przed zawarciem Umowy. Przy czym wskazać należy, iż ciężar dowodu w powyższym zakresie spoczywał na stronie pozwanej, która nie przedstawiła żadnego dowodu na wykazanie faktu wywiązania się z obowiązku informacyjnego wobec powodów. Nie można uznać, że powodowie w oparciu o przedstawione im informacje mogli zakładać, że istnieje realne ryzyko gwałtownego i radykalnego wzrostu kursu CHF wobec waluty PLN oraz że uzyskali od banku informacje pozwalające im ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne mają dla nich zobowiązania radykalny wzrost kursu waluty indeksacji.

W ocenie Sądu, odmiennej oceny w powyższym zakresie nie uzasadnia treść przedstawionego powodom przez Bank „Oświadczenia” (k. 145, k. 146). W ocenie Sądu, nie sposób uznać złożenia przez powodów podpisów pod ww. informacją za dowód, że znali i akceptowali ryzyko wzrostu kursu waluty CHF o 50, a nawet o 100%. Powyższy dokument nie zawierał bowiem w swej treści żadnych szczegółów dotyczących charakteru ani rozmiaru przedmiotowego ryzyka. Tego typu informacja - aby mogła być uznana za wystarczającą - powinna być znacznie szersza i dokładniejsza, w szczególności winna obejmować wykresy historycznych wahań kursu CHF oraz konkretne symulacje wysokości rat kredytu w przypadku znacznego wzrostu kursu tej waluty. Nadto pracownik banku powinien omówić przedmiotowe symulacje i wykresy z powodami, aby zapoznać ich w pełni z ryzykiem, które przyjmują na siebie (i wyłącznie na siebie, gdyż Bank był spod tego ryzyka włączony) decydując się na przedmiotowy kredyt. Wobec nieprzedstawienia powyższych informacji powodom, Sąd uznał, że pozwany nie sprostał spoczywającemu na nim obowiązkowi należytego poinformowania konsumenta o ryzyku związanym z oferowanym mu produktem bankowym.

Gdyby powodom rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to założyć można, iż nie zdecydowałoby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat. Gdyby kredytujący bank zamierzał wystarczająco poinformować kredytobiorcę będącego osobą fizyczną – konsumentem o niebezpieczeństwach wynikających z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać łatwo oceniona jako nieuczciwa (por. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 października 2019 roku w sprawie IV CSK 309/18).

Wobec uznania, że kwestionowane postanowienia umowne odnosiły się do świadczenia głównego i nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, możliwe było przejście do badania kolejnych przesłanek z art. 385¹ k.c.

W ocenie Sądu, kwestionowane postanowienia umowne kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Przez rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom

(w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego) oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 22.10.2020 r., w sprawie I ACa 709/19). Ocena zachowań w świetle dobrych obyczajów następuje najczęściej poprzez odwołanie się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, uznawane są za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdy można rozsądnie założyć, że kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy i słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzulę będącą źródłem braku równowagi stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z 15 stycznia 2016 roku w sprawie I CSK 125/15 i z 04 kwietnia 2019 roku w sprawie III C 159/17).

Sąd orzekający w niniejszym składzie w pełni podziela ugruntowany już w orzecznictwie pogląd, iż niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 4.04.2019 r. w sprawie o sygn. akt III C 159/17). Ponadto niewątpliwie dobre obyczaje narusza także całkowite i nieograniczone obciążenie konsumenta ryzykiem zmiany kursu walut (tak Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 4.11.2020 r., w sprawie o sygn. akt V ACa 300/20).

Zgodnie natomiast z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Dodać należy, iż dla oceny danego postanowienia na podstawie art. 385¹ k.c. nie ma żadnego znaczenia sposób wykonywania umowy przez strony. W okolicznościach niniejszej sprawy nie podlegało zatem badaniu i nie miało znaczenia dla rozstrzygnięcia, czy pozwany bank korzystał z możliwości, wynikających ze spornych postanowień umownych, a więc czy ustalane przez niego kursy walut w Tabeli kursów były zawyżone w stosunku do kursów NBP lub kursów ustalanych przez inne banki. Postanowienie jest niedozwolone, jeśli stwarza dla przedsiębiorcy samą możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta. Za rażąco sprzeczne z interesem konsumenta uznać należy już samo skonstruowanie mechanizmu ustalania wartości świadczenia jednostronnie przez bank, ponieważ mechanizm ten narusza równowagę kontraktową, umożliwiając przedsiębiorcy wpływ na kształtowanie obowiązków umownych konsumenta.

Kolejno podnieść należy, iż w wyroku z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, TSUE wskazał, że po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, sąd może przyjąć zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Natomiast w wyroku z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C-19/20 TSUE wskazał, że skutki stwierdzenia przez sąd istnienia nieuczciwego warunku w umowie, zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, podlegają przepisom prawa krajowego, przy czym kwestia utrzymania się w mocy takiej umowy powinna być oceniana z urzędu przez sąd krajowy zgodnie z obiektywnym podejściem na podstawie tych przepisów.

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie nie ma możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień, dotyczących mechanizmu indeksacji, odsyłającego do Tabeli kursów, przepisami o charakterze dyspozytywnym.

Wobec powyższego, ustalić należało, czy w tych konkretnych okolicznościach po wyeliminowaniu z Umowy postanowień uznanych za abuzywne (§ 1 ust. 1, § 10 ust. 6 i § 17 Umowy) i niezastąpieniu ich innymi postanowieniami, Umowa ta może nadal obowiązywać.

W pierwszej kolejności powtórzyć należy, iż opisywana wyżej klauzula indeksacyjna stanowi element określający główne świadczenie stron umowy kredytu indeksowanego. Wobec tego, stwierdzić należy, iż usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron, prowadzi do tego, że pomiędzy stronami brak jest zgody na zawarcie umowy. To prowadzi zaś do wniosku, że na skutek stwierdzenia abuzywności wskazanych postanowień umownych, umowę należy uznać za nieważną.

Kolejno wskazać należy, iż wyeliminowanie z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji prowadzi nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również pośrednio do zamknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją. Usunięcie tych postanowień z umowy powoduje, że umowa ta nie może nadal obowiązywać bez tych warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (por. powołany już wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

Po wyeliminowaniu z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji - a więc postanowień wyznaczających naturę tego stosunku zobowiązaniowego - umowę należałoby uznać za nieważną także na podstawie art. 353¹ k.c. jako sprzeczną z naturą zobowiązania. Doprowadziłoby to bowiem do takiego zniekształcenia tego stosunku zobowiązaniowego, że nie odpowiadałby on już jego naturze, której istotą jest wprowadzenie postanowień dotyczących indeksacji, pozwalających na ustalenie salda zadłużenia w walucie obcej a następnie zastosowanie do tak ustalonego salda zadłużenia oprocentowania ustalonego według stawki LIBOR.

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie nie ma możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień, dotyczących mechanizmu indeksacji, odsyłającego do Tabeli Kursów przepisami o charakterze dyspozytywnym . Brak możliwości zastosowania średniego kursu NBP potwierdził także Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 2 marca 2022 r. (sygn. II CSKP 520/22, Legalis nr 2698157).

Sąd podziela stanowisko, iż konsument może wyrazić swą zgodę na niedozwolone postanowienie zarówno w toku sporu przed sądem, jak i pozasądowo, jednakże w obu przypadkach będzie to skuteczne tylko wtedy, gdy został wyczerpująco poinformowany o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą definitywna nieskuteczność (nieważność) tego postanowienia. ***Sąd poinformował powodów o tego rodzaju konsekwencjach prawnych (pouczenie k. 392). Należycie poinformowani powodowie odmówili zgody na dalsze obowiązywanie ww. umowy (protokół rozprawy k. 398, płyta k. 400), co spowodowało trwałą bezskuteczność (nieważność) ww. umowy (vide: uchwała 7 Sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna z dnia 7 maja 2021 roku, III CZP 6/21, Legalis nr 2563899).***

W ocenie Sądu, nie były trafne zarzuty strony pozwanej jakoby powodowie nie mieli interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z przedmiotowej Umowy.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Przepis art. 189 k.p.c. ma charakter przepisu materialnoprawnego, gdyż stanowi podstawę prawną powództw o ustalenie stosunku prawnego oraz o ustalenie prawa, i to zarówno ustalenie pozytywne, jak i negatywne. Przedmiotem ustalenia w drodze powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. mogą być prawa i stosunki prawne, dla ustalenia których właściwa jest droga procesu cywilnego (np. ustalenie nieważności umowy, ugody sądowej, testamentu). Przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest interes prawny, rozumiany jako potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, którą może uzyskać przez samo ustalenie stosunku prawnego lub prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10.06.2011 r., II CSK 568/10, Lex nr 932343).

Interes prawny istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania. Interes prawny zachodzi zatem nie tylko wtedy, gdy dotyczy obecnych stosunków prawnych i praw, ale dotyczy także przyszłych lub prawdopodobnych stosunków prawnych. Może on wynikać zarówno z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda, jak i z konieczności zapobieżenia temu zagrożeniu. Powództwo oparte na art. 189 k.p.c. musi być zatem celowe, bo ma spełniać realną funkcję prawną.

Ocena istnienia interesu prawnego musi uwzględniać to, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do danego stosunku prawnego i czy definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu zapobiegnie, a więc czy sytuacja powoda zostanie jednoznacznie określona. Interes prawny wyrażający się w osiągnięciu konkretnych skutków prawnych w zakresie usunięcia niepewności sytuacji prawnej powoda musi być analizowany przy uwzględnieniu, czy w razie wyroku negatywnego może on osiągnąć tożsamy skutek w zakresie ochrony swej sfery prawnej w innej drodze, za pomocą wniesienia powództwa na innej podstawie prawnej. Interes prawny musi być wykazany przez konkretny podmiot w jego konkretnej sytuacji prawnej, a obiektywne są jedynie kryteria stanowiące podstawę oceny istnienia interesu prawnego, takie same dla wszystkich podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym. Brak interesu zachodzi wtedy, gdy sfera prawna powoda nie została naruszona lub zagrożona, bo jego prawo już zostało naruszone albo powstały określone roszczenia i może osiągnąć pełniejszą ochronę swych praw, bo może dochodzić zobowiązania pozwanego do określonego zachowania - świadczenia lub wykorzystać inne środki ochrony prawnej prowadzące do takiego samego rezultatu. Zasada ta nie ma charakteru bezwzględnej, bo powód nie traci interesu, jeżeli ochrona jego sfery prawnej wymaga wykazania, że stosunek prawny ma inną treść, w szczególności, gdy umowa jest zawarta na długi czas, a wyrok w sprawie o świadczenie za wcześniejszy okres (roszczenia dodatkowe zgłoszone przez powoda) nie usunie niepewności w zakresie wszystkich skutków prawnych mogących wyniknąć z tego stosunku w przyszłości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 25.10.2018 r., I ACa 623/17, Lex nr 2583325).

Powodowie mieli zatem interes prawny w żądaniu ustalenia w rozumieniu art. 189 k.p.c., gdyż samo powództwo o zapłatę nie rozstrzygnęłoby w sposób definitywny istniejącego pomiędzy stronami sporu co do związania ich przedmiotową Umową. Rozstrzygnięcie żądania o zapłatę zakończy bowiem jedynie spór co do zwrotu kwot, które już zostały zapłacone na podstawie tej Umowy, nie rozstrzygnie zaś co do zasadności lub niezasadności żądań banku co do niezapłaconych jeszcze rat kredytu. Jedynie zatem ustalenie, czy strony są związane przedmiotową Umową, w pełny sposób zabezpieczy interes powodów. Rozstrzygnie kwestię podstawową, tj. czy powodów wiąże z pozwanym bankiem Umowa kredytu, czy nie. Usunie zatem niepewność co do tego, czy powodowie nadal są zobowiązani wobec pozwanego banku do dokonywania spłaty rat kredytu na podstawie tej Umowy. Zapobiegnie więc dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z tej Umowy. W ocenie Sądu, ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z przedmiotowej Umowy, orzeczeniem Sądu stanowić będzie także podstawę dokonania wzajemnych rozliczeń pomiędzy stronami.

Również zawarcie aneksu do umowy, w którym przewidziano możliwość spłaty kredytu z rachunku w (...), nie sanuje wadliwej od początku umowy. Zawarcie przez strony nieświadome nieważności umowy aneksu dotyczącego jednego z jej postanowień pozostaje bezskuteczne, gdyż aneks taki nie przywracał bytu prawnego całej nieważnej umowy. Zgodnie z wyrokiem (...) z dnia 29 kwietnia 2021 r. wydanym w sprawie C-19/20,

fakt wprowadzenia ustawy antyspreadowej i aneksowania w związku z tym umów kredytów nie może mieć jakiegokolwiek wpływu na ograniczenie ochrony konsumenckiej

, a zatem, iż nie uniemożliwia dokonywania przez sądy krajowe oceny kontestowanych przez konsumentów klauzul indeksacyjnych/denominacyjnych. (...) w pkt. 78 i 79 ww. wyroku wskazał wprost, iż:

„Fakt, że niektóre postanowienia umowne zostały w drodze przepisów krajowych uznane za nieuczciwe i nieważne oraz zastąpione nowymi postanowieniami w celu dalszego istnienia danej umowy, nie może bowiem prowadzić w konsekwencji do osłabienia ochrony gwarantowanej konsumentom, (...) przyjęcie przez prawodawcę przepisów regulujących stosowanie warunków umownych i przyczyniających się do zapewnienia odstraszącego skutku dyrektywy 93/13 w odniesieniu do zachowania przedsiębiorców pozostaje bez uszczerbku dla praw przyznanych konsumentowi w tej dyrektywie”.

Mając powyższe na uwadze, Sąd ustalił, że umowa kredytu nr uwzględnił żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 20 listopada 2007

r. zawarta pomiędzy powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego jest nieważna (pkt 1. wyroku).

Wobec ustalenia, że sporna umowa jest nieważna, strony powinny zwrócić sobie kwoty świadczone na podstawie tejże umowy (por. uchwała Sądu Najwyższego z 16.02.2021 r., w sprawie III CZP 11/20 oraz uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21). Wobec stron aktualizuje się wzajemnie obowiązek kondykcji na podstawie art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c. Wskazać przy tym należy, iż Sąd w tym składzie podziela stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu wyroku z 11 grudnia 2019 r. (V CSK 382/18), zgodnie z którym przy nieważnej umowie, każdej ze stron przysługuje własne roszczenie o zwrot nienależnie zapłaconych kwot (tzw. teoria dwóch kondykcji), a dopóki strony takich roszczeń nie zgłoszą, to sąd nie może z urzędu ustalać, która strona per saldo jest wzbogacona (tzw. teoria salda).

Zgodnie z treścią art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W uchwale z 16 lutego 2021 r. w sprawie III CZP 11/20 Sąd Najwyższy przesądził, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego niezależnie od tego czy i w jaki zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. Pogląd ten Sąd Okręgowy w pełni podziela.

W ocenie Sądu, roszczenia powodów nie są przedawnione. Roszczenie o ustalenie w ogóle nie podlega przedawnieniu, natomiast w przypadku żądania zapłaty - do dnia wytoczenia powództwa termin przedawnienia jeszcze nie upłynął. W ocenie Sądu Okręgowego, granicznym momentem, z którym można wiązać początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot świadczonych przez kredytobiorców kwot jest na kanwie sprawy niniejszej dzień opublikowania wyroku Trybunału w sprawie C-260/18 (D.), którego wydanie było szeroko komentowane w Polsce. Tezy płynące z tego orzeczenia, dotyczące m.in. niemożności uzupełniania luk w umowie powstałych na skutek eliminacji warunków nieuczciwych z odwołaniem się do przepisów o charakterze ogólnym (co było przedmiotem niektórych rozstrzygnięć sądowych) niewątpliwie, winny stanowić asumpt dla kredytobiorców do przedsięwzięcia czynności zmierzających do ochrony swoich praw. Dlatego też, mając na względzie konieczną do przyjęcia fikcję z art. 120 § 1 k.c., w ocenie Sądu data 4 października 2019 r., tj. dzień następujący po dniu opublikowania orzeczenia wyznaczać winna początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zapłatę kwot już przez kredytobiorcę uiszczonych. Orzeczenie było bowiem niezwłocznie opublikowane na powszechnie dostępnych stronach internetowych Trybunału oraz było przedmiotem szerokiej relacji medialnej, co należy traktować w kategoriach faktu powszechnie znanego. Tym samym roszczenia dochodzone pozwem nie przedawniły się przy uwzględnieniu terminu ogólnego z art. 118 k.c. Przyjęcie odmiennej tezy godziłoby w zasadę skuteczności dyrektywy (effet utile). Poszukiwanie wcześniejszego początku biegu terminu przedawnienia, jeżeli założenie to nie jest obalone szczególnymi okolicznościami danej sprawy, np. wcześniejszym wyraźnym kwestionowaniem przez konsumenta klauzul przeliczeniowych czy indeksacyjnych i następczym wieloletnim zaniechaniem dochodzenia swoich praw na drodze sądowej, nie byłoby do pogodzenia z zasadami ochrony praw konsumenta, odstrasżającym skutkiem dyrektywy oraz byłoby wątpliwe z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, gdyż usprawiedliwiałoby przedsiębiorcę z korzystania z nieuczciwych warunków. Tym samym, wobec wystąpienia przez powodów na drogę sądową we wrześniu 2021 r. należy uznać, że ich roszczenie o zapłatę nie uległo przedawnieniu.

W niniejszej sprawie powodowie dochodzili zasądzenia na ich rzecz od pozwanego kwotę 196.755,25 zł oraz kwotę 64.397,04 CHF. W konsekwencji Sąd w punkcie 2. wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie ww. kwot.

Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów odsetki ustawowe za opóźnienie od ww. kwot od dnia 9 maja 2023 r. do dnia zapłaty. Stosownie do poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w uzasadnieniu uchwały z dnia 7 maja 2021 r. o sygn. akt III CZP 6/21, które to stanowisko podziela także Sąd Okręgowy w

składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, dopiero z chwilą, gdy powód pouczony przez sąd o skutkach nieważności umowy oświadczył, iż godzi się na te skutki i akceptuje je - występuje skutek w postaci definitywnej nieważności umowy. Dopiero wówczas powstaje po obu stronach obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń i występuje po stronie pozwanego stan opóźnienia. Mając na względzie, że w niniejszej sprawie powodowie złożyli ww. oświadczenie na rozprawie w dniu 8 maja 2023 r. (k. 398), Sąd uznał, że tego dnia roszczenie powodów o zapłatę stało się wymagalne, zaś od dnia następującego pozwany pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu ww. żądań powodów.

O kosztach Sąd orzekł w punkcie 4. wyroku na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powodów całość poniesionych przez nich kosztów procesu, wobec wygrania przez nich procesu niemalże w całości, pozostawiając rozliczenie tych kosztów referendarzowi sądowemu.

Brak było natomiast podstaw do zasądzenia powyższej sumy pieniężnej solidarnie na rzecz powodów. Zgodnie z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, jeżeli wynika to z ustawy lub z czynności prawnej. Żaden przepis ustawy, nie przewiduje solidarności wierzycieli w przypadku przysługiwania wierzytelności małżonkom (art. 370 k.c. dotyczy jedynie solidarności osób zaciągających zobowiązanie dotyczące wspólnego mienia, a więc osób występujących po stronie dłużników). Żaden przepis ustawy nie kreuje też solidarności jedynie z tego względu, że istnieje więcej niż jeden wierzyciel. Równocześnie nie można było przyjąć, że zobowiązanie, mimo że pieniężne, ma charakter podzielny, gdyż przysługuje ono łącznie małżonkom, których łączy ustrój wspólności majątkowej (por. E. Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka. MOP nr 3 z 2009 r.). Dlatego też ww. kwotę należało zasądzić łącznie na rzecz powodów będących małżonkami, pozostających w ustroju ustawowej majątkowej wspólności małżeńskiej.

ZARZĄDZENIE

(...)